

SOM UNA O DUES NACIONS?

JORDI CASAS

Som una nació dins una altra nació?, som una nacionalitat dins una nació? o som una nació sense Estat dins un Estat sense nació? No sembla fútil interrogar-se sobre aquestes apreciacions de caràcter terminològic, partint òbviamment de la base que són molt més que això. Sembla que podríem acceptar –encara que és una interpretació tan discutible com qualsevol altra– que la problemàtica actual sobre aquesta qüestió rau en bona part en les característiques de l'Estat resultant de la Revolució liberal espanyola, de la incapacitat de les seves classes dirigents d'oferir un projecte nacional i la seva substitució pel centralisme extrem, la negació de la participació social, el manteniment a tot preu de l'ordre públic i la suposició que Espanya constituïa una nació com a mínim des dels Reis Catòlics. Fruit d'això –i d'altres coses– i del que ha plogut des d'aleshores, és l'article 2n de la Constitució de 1978, el qual parla d'una «nació espanyola» integrada per «nacionalitats i regions».

Quina lectura en fan els «nostres» polítics, d'aquesta problemàtica, però constitucional, definició? El senyor José María Aznar declara que Espanya, «hay que recordarlo, es una realidad nacional y no sólo un Estado» (*El País*, 1/9/1994). El senyor Felipe González, uns dies després, diu: «Que haya alguien que afirme solemnemente que España no sólo es un Estado, sino una nación, me parece una obviedad» (*El País*, 4/9/1994). El Sr. Josep Antoni Duran i Lleida entra en matèria en una conferència pronunciada al Col·legi d'Advocats de Barcelona el 7 de novembre (em guio per la ressenya publicada a *El País* l'endemà): «Catalunya és una nació, encara que no ho digui la llei. I Espanya no ho és, malgrat que la llei digui el contrari».

Que hom defineixi com bonament li plagui Espanya o Catalunya és quelcom que no em fa ni fred ni calor, el que em preocupa una mica més és

com fem compatible l'existència de dos nacionalismes superposats (explicitats o no). O potser és que neguem el dret a tota realitat nacional –la reconeguem o no– a generar un cert nacionalisme? Si aquest és el joc jo m'hi apunto, però sembla que les coses no van per aquí. El Sr. Duran i Lleida deia, contestant al primer senyor esmentat en aquest escrit, que es pretén «tancar el pas als nacionalismes català i basc, debilitar la causa que ambdós defensien i enfortir la del nacionalisme espanyol». ¿Però si neguem l'existència d'una nació espanyola i, encara amb més motiu, el dret que generi –o enforteixi– el seu caràcter nacional, quin referent d'identitat col·lectiva deixem per a les regions o comunitats autònomes que no gaudeixen de la categoria de nacionalitat? Els agrupem tots sota la categoria de nació castellana? Reconec el caràcter provocatiu dels meus interrogants, però és que no puc deixar de solidaritzar-me amb les paraules del Sr. César Alonso de los Ríos –la globalitat del llibre del qual no qualifico ni entro a discutir– quan afirma que «Para los nacionalistas vascos y catalanes al eliminar a España como Nación y dejarla reducida a Estado dejan huérfanos a castellanos y murcianos y extremeños...» (*Si España cae... Asalto nacionalista al Estado*, Espasa Calpe, p. 83).

A més, sembla que aquestes comunitats tenen difícil posar-se a la nostra altura, ja que –tornant per darrera vegada a les paraules del Sr. Duran i Lleida, persona amb la qual no tinc res de caràcter personal– la catalanitat és una categoria «prèvia a la raó». Si amb això es vol dir que un neix català (o potencialment català) abans de començar a pensar, bé; però si es pretén afirmar que el fet nacional, com qualsevol altra categoria històrica, no ha de passar pel sedàs de la raó, és a dir no ha de ser repensat, malament rai. Em semblaria bé negar als altres l'enfortiment d'un cert nacionalisme i el dret a tenir una identitat «prèvia a la raó», si se'ls s'oferís un paraigua identitari (perdoneu el mot). Ras i curt: l'oferiment d'un pro-

jecte d'Estat, sense entrar en precisions, que no descrimini d'antuvi en funció del *pedigree* adquirit al llarg de la història. Però sembla que tampoc és això del que es tracta.

A mi, francament, m'agraden les afirmacions «posteriors a la raó». I en aquest sentit, i pel que aquí m'ocupa, darrerament he llegit algunes coses interessants. No entro a analitzar-ne els continguts –ho volia fer en algun cas mitjançant una ressenya però m'ha fet mandra–, però recomano la lectura del llibre de Andrés de Blas Guerrero (*Nacionalismos y*

naciones en Europa, Alianza Editorial, 202 pàg.); l'article de Francisco Tomás y Valiente («Nacionalismos en broma y en serio», *El País*, 13/11/1994) i, entrant en temes més prosaics, les aportacions avançades per algun especialista sobre la futura configuració del Senat espanyol. Com podeu veure, el meu altruisme nacional és tan elevat que no he esmentat cap autor de casa.

Arribats aquí m'adono que no he aclarit si som una o dues nacions. Però, ben mirat, quina importància té una esquizofrènia de més o de menys.